

թիւններովը, Պըրդըն ու Սթիք հարիւրապետքն՝ իրենց ներքին մեծ լճերուն գիւտովը, արդի քաղաքականութեան երեք ճամբայ բացին. այն կէտը որուն վրայ այս ճամբաները մէկգմէկ կը կըտրեն, ուր դեռ ևս ճանապարհորդ մը չէ կրցած հասնիլ, նոյն իսկ Ափրիկիոյ սիրտն է: Ան պիտոր ըլլայ ամեն ճգանց նպատակը:

« Արդ այս աներկիւղ ուսումնական խուզարկուաց աշխատութիւնները, տղոցոր Սամուէլ Ֆէրկըսընի յանդուգն ձեռնարկութեամբը կարգի պիտոր մտնան, որուն չքեղ գիւտերը այնչափ անգամ մեր ընթերցողաց զարմանքը գրգռեցին:

« Այս անվախ գտիչը միտքը որոշած է՝ օդապարիկով արևելքէն արևմուտք՝ բոլոր Ափրիկէ քաղելու: Եթէ մեր ծանօթութիւնները ստոյգ են, ճամբայ ելլելու կէտը՝ Ափրիկէի արևելեան դին Զանզիպար կղզին որոշեալ է: Իսկ դարձին կէտը՝ Նախախնամութեան գաղտնիք մըն է:

« Այս ուսումնական քննութեան առաջարկութիւնը երեկուան օրը պաշտօնաբար առաջարկուեցաւ աշխարհագրութեան արքունի ընկերութեան. ուրուն ծախքը լեցնելու համար՝ երկու հազար հինգ հարիւր լիրա որոշուեցաւ:

« Մենք մեր ընթերցողաց հետզհետէ հաղորդենք պիտոր այս ձեռնարկութեան ըրած յառաջադիմութիւնը. որ աշխարհագրական արձանագրութեանց մէջ նմանը չունի »:

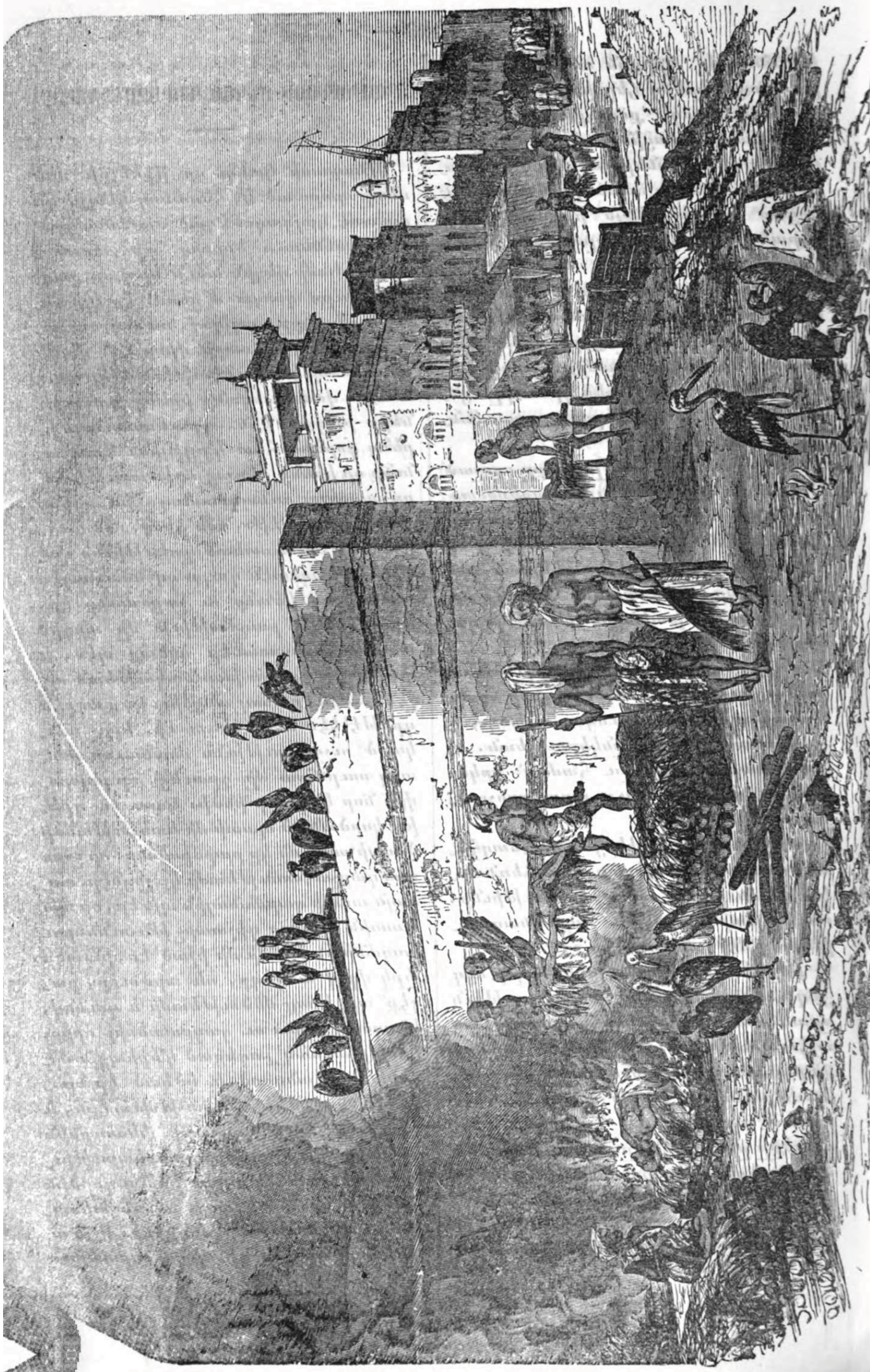
Ինչպէս կրնայ երևակայել մարդ, այդ յօդուածը խիստ մեծ տպաւորութիւն ըրաւ. առջի բերան անհաւատութեան ալէկոծութիւններ յարուց. տղոցոր Ֆէրկըսըն պարզ մտացածին էակ մը համարուեցաւ, Պարոն Պարնըմէն հնարուած, որ Միսսիսիպի Նախնիք գըրուածքը ընելէն ետքը, Բրիտանական կղզիք գրելու կը պատրաստուէր:

Կը շարունակուի:

ԿԱԼԿԱՒԱՅԻ ԲՆԿԱՅ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆՈՅԸ

Անտրասի կոմսը որ Արևելքի մեծ մասը պտըտած է, հետեւեալ դէպքը կը պատմէ կալկադա եղած ժամանակը:

« Հասնելուս երրորդ օրը, առաւօտեան ժամը վեցին տնէն ելայ որ քաղքէն դուրս պտոյտ մ'ընեմ: Հուլիի գետին ափունքը քաղելով, տեսայ որ բոլոր ժողովուրդը ոտքի վրայ էր. վերջի աստիճանի գործունէութիւն մը կը տեսնուէր. վաճառականք իրենց խանութները բացած էին, արուեստաւորք իրենց գործին հետ կ'ըլլային: Նաև անոնք որ իրենց ձեռաց աշխատութեամբը ապրելու բռնադատեալ չէին, իրենց տներէն ելած էին, ոմն ձիով, ոմն կառքով, որ առաւօտեան զովութիւնը վայելն: Քաղաքէն դուրս ալ նմանապէս ամեն բան կեանք ու շարժումն էր. ժողովրդեան բազմութիւն մը ասդիս անդին կը տատանէր ալեաց պէս, և դժուարին էր այն խառնակութեան միջէն ճամբայ բանալ անցնիլ: Ես քաղքէն դրեթէ կէս ժամ հեռու էի, երբ յանկարծ ուշադրութիւնս մասնաւոր սաստիկ սուր հոտ մը գրաւեց, որ բոլորովին նոր կ'երևար ինծի: Կոչտ ու գրեթէ կործանած պատի մը ետեւէն թանձր ծովի ամպ մը կը բարձրանար, որ չորս դին զարշահոտութեամբ կը լեցնէր. սակայն աւելի զարմանալին այն էր, որ այն պատին եզերքը գիշատիչ թռչուններու բազմութիւն խումբ մը իջած էր, ինչպէս լերկ վզով անգեղք, սև արծուիք, բազէք՝ այլ և այլ մեծութեամբ և գունով, և պզտի, վտիտ ու զազրատեսիլ որիք: Ոմանք անանկ յագեցած կ'երևային մըսերէ, որ անգործ և կծկած կը նըստէին, այլք թևերնին կը թօթուէին, և դարձեալ այլք կտուցով փետուրնին կը մաքրէին: Անցուորաց ներկայութիւնը արգելք մը չէր ըլլար իրենց գործին զբաղելուն: Կանկ առի և այն տեսարանին մեկնութիւնը խնդրեցի: Այն առն ուրվեցայ որ գիականց այրուելուն

տեղն էր այն, որոնց մնացորդքը գիշատիչ թռչնոց կերակրոյ կը ծառայէին: Միով բանիւ ես գերեզմաննոցը կը զրտնուէի, ուր փայտերու կոյտից վրայ բընկաց դիակները կ'այրուին, կամ թէ լաւագոյն ըսելու համար՝ մասամբ մը կը խորովին. վասն զի հաղիւ թէ դիակը կը սենայ, մէկէն Հուկլիի ջրերուն մէջ կը նետեն, ուր գիշատիչ թռչունք վրան կը թափին ու կ'ուտեն: Այն թռչուններուն միջէն ամենէն գիշատիչը՝ արագիւ մըն էր, չորս ոտք բարձր, մէկ ոտք մը երկայնութեամբ և քարի պէս պինդ կտուցով մը, այլ իր տեսակին եւրոպական արագիւններու ամենեկին նման: Սակայն ոչ ոք կը համարձակի այս գիշատիչ թռչուններէն մէկ մը սպաննելու, վասն զի ինչպէս 'ի Պօլիս շունք, այսպէս ալ հոս ասոնք են որ ճամբաները ամեն տեսակ աղտոտութիւններէ, ոսկորներէ ու մորթերէ կը մաքրեն »:

ՄՈՒՇՏԱԿ ՊԱՀԵԼՈՒ ԿԵՐՊ

Շատ անգամ տեսնուած է որ ամենապարզ գիւտերը ընտրելագոյն և լաւագոյն են. և սոյն սկզբունքը մասնաւորապէս մուշտակ պահելու կերպին կը յարմարի: Ոմանք պղպեղ կը դնեն մուշտակաց մէջ, այլք անանուխ, կէսը ռեանոյ ողիք, քափուր, սալվիա և այլն և այլն. բայց ընդհանրապէս օգուտ չեն տեսներ, վասն զի ցեցք իրենց ընելիքը նորէն կ'ընեն: Թէ և ապահով ալ ըլլար որ վերոյիշեալ նիւթերը կրնան անապական պահել մուշտակները, բայց այդպիսի նիւթոց հօտին պատճառաւ միշտ գլխացաւ կ'ունենան հագնողք: Առանց այս բաներու, կրնան լաւագոյն կերպով մը անվնաս պահուիլ մուշտակները:

Գարնան սկիզբը նուրբ գաւազանով մը ծեծէ մուշտակդ և ըստ սովորութեան սանտրէ. վասն զի շատ կ'օգտէ երբեմն երբեմն սանտրել, մանաւանդ

երբ բուրդը երկայն ըլլայ. իսկ եթէ կարճ լաւ կ'ըլլայ որ զգեստի փոքրիկ աւելով մը աւելնա: Ետքը մաքուր կը տաւի մը մէջ պատէ, կամ գզրոցի մը մէջ զիր որ առանց ճեղքի լաւ կերպով կարենայ գոցուիլ: Այլ մի գպչիր մինչև որ ցեցերուն հակիթ ածելու ժամանակը հասնի, պզտի կերպով մըն ալ մի բանար գզրոցը, ցորչափ կը տեսնաս այն տոգոյն դեղնի զարնող թռչող թիթեռնիկները, որ մուշտակաց ռխերիմ թշնամի են. որոնք հակիթնին մէջը կ'ածեն, ուստի ծնանելով՝ կ'ելլեն որդ ու մուշտակաց նրբագոյն և ազնուագոյն մասովը կը սնանին, այն մասը՝ որուն վրայ մազը կ'պած է: Այս թիթեռնիկները սովորաբար յունիսի մէջ կը դադրին հակիթ ածելէ. դու ալ այն աւտենը դուրս հանէ մուշտակդ և բացօդեայ տեղ կամ գոնէ պատուհանէն վար լաւ մը թօթուէ և սանտրէ: Այս գործողութիւնը կրկին օգուտ ունի, նախ բուրդը ուղղորդ և փայլուն կը պահէ. երկրորդ եթէ յանկարծ մուշտակին մէջ ցեցի ձու մը մտած ըլլայ՝ կը մաքրես. յետոյ տարածէ բացօթեայ տեղ մը, և թող այնպէս քսան և չորս ժամուան չափ. իրիկուան դէմնորէն ծեծէ և դիր իւր տեղը, դիտնալով որ եթէ թիթեռնիկ մը դիպուածով դեռ հակիթ ածած չըլլայ, մութը վրայ հասածին պէս մուշտակիդ վրայ դայ ածէ պիտի: Թէ և այս ճճիւնները դէպ 'ի ճրագաց լոյսը դիմելով կ'այրին, սակայն այնչափ կ'ախորժին մթութիւնն ալ, որ բազմոցաց և նստարանաց բարձից տակ կը թագչին: Այս դիտնալով պէտք է զգուշանալ այդպիսի կահկարասեօք զարդարեալ սենեկի մը մէջ մուշտակները տարածելէն: Եթէ վերի նշանակած գործողութիւնը ամեն երկու կամ երեք շաբաթ մէյ մը ընես, երկայն ժամանակ ազատ կը պահես մուշտակդ որ և է ապականութենէ: